

De samenleving

Plato-Aristoteles-Hobbes-Spinoza-Rousseu-Marx-Mill-Arendt-Habermas-Mouffe-Nussbaum-Raworth

Hoe behandelen filosofen in de Oudheid, in de moderne tijd en in onze tijd maatschappelijke en politieke vraagstukken? Hoe denken zij over een rechtvaardige samenleving, over burgerschap en macht?

Hoe meent Plato dat de stadstaat Athene bestuurd dient te worden?

Welke rol hoort de filosoof daarbij te hebben? Wat vertelt Aristoteles lang geleden in zijn colleges aan het Lyceum over politiek? Hoe vat hij de mens op? Welke staatsvormen onderscheidt hij? Hoe vat Aristoteles burgerschap op?

Moderne filosofen als Hobbes, Spinoza en Rousseau maken (ieder op eigen wijze) gebruik van een mensbeeld dat leidt tot een natuurtoestand die het sluiten van een maatschappelijk verdrag noodzakelijk maakt.

Voor Hobbes dient het 'de oorlog van allen tegen allen' te voorkomen, voor de 'lenzenslijper' Spinoza hoort de overeenkomst ook vrijheid van denken te garanderen en voor Rousseau moet het sociaal contract de onvrijheid en ongelijkheid in de burgerlijke maatschappij opheffen.

In het spoor van de Franse revolutie en de schaduw van de Industriële revolutie groeit de kritiek op de kapitalistische economie (Marx) en op de onderwerping van de vrouw (Mill).

Het hedendaagse politieke denken wordt gekenmerkt door analyse van en kritiek op verschillende aspecten van de (laat)moderne samenleving: het gebrek aan burgerschap (Arendt), de kolonisering van de leefwereld door het systeem (Habermas), de ontkenning van het agonistische karakter van het politieke (Mouffe), het gebrek aan kwaliteit van leven van vele mensen in de wereldgemeenschap (Nussbaum) en het échec van het marktfundamentalisme in de economie (Raworth).

Programma

Zaterdag

Inleiding: *Plato / Aristoteles*

Filosofie als politicologisch project, Plato versus Aristoteles, de kwestie: verbetering van het bestuur van de stadstaat door een filosoof / koning of door voortreffelijkheid van karakter van burgers?

Bespreking:

Aristoteles: *Politica*

Zelfredzaamheid (*autarkeia*), de mens als gemeenschapswezen (*zoon politikon*), de stadstaat (*polis*) als natuurlijk gegeven, het onderscheid in staatsvormen en het belang van burgerschap

Inleiding: *Hobbes – Spinoza – Rousseau*

Mensbeeld, natuurtoestand en (de noodzaak van) een maatschappelijk verdrag

Bespreking:

Thomas Hobbes: *Leviathan*

De mens wordt gekenmerkt door een aanhoudende en rusteloze begeerte naar macht, de natuurtoestand is dan ook een toestand van oorlog van allen tegen allen, het verlangen naar vrede en veiligheid maakt een maatschappelijk verdrag noodzakelijk

Bespreking:

Spinoza: *Theologisch-politiek traktaat*

Vrijheid is het wezen van de politiek, de overeenkomst hoort vrede, veiligheid, vrijheid van denken en verdraagzaamheid te garanderen

Bespreking:

Jean-Jacques Rousseau: *Vertoog over de ongelijkheid*

De in de natuurtoestand bestaande en in de burgerlijke maatschappij verloren gegane vrijheid en gelijkheid dient door het sociaal contract hersteld te worden

Inleiding: *Marx en Mill*

'Broederschap!' - een kritiek op de kapitalistische economie en 'Waarom geen zusterschap'? – een pleidooi tegen de onderwerping van de vrouw

Zondag

Inleiding: *Hedendaagse politieke filosofie*

Een analyse van en kritiek op de kapitalistische economie, een oproep tot strijd, burgerschap en solidariteit en bezorgdheid om 'Moeder aarde'

Bespreking:

Hannah Arendt: *De menselijke conditie*

Het onderscheid: arbeid, werk en handelen (en spreken), pluraliteit en nataliteit en het belang van een publieke ruimte

Bespreking:

Jürgen Habermas: *Theorie van het communicatieve handelen*

De (laat)moderne samenleving bestaande uit *leefwereld* en *systeem*, de kolonisering van de leefwereld door het systeem, de ondermijning van de democratische controle op de kapitalistische economie

Bespreking:

Chantal Mouffe: *Over het politieke*

De agonistische dimensie van de politiek en de rol van affecten bij de constructie van politieke identiteiten

Bespreking:

Martha Nussbaum: *Mogelijkheden scheppen*

Naar een rechtvaardige samenleving, de drempelwaarde van de tien 'central capabilities'

Bespreking:

Kate Raworth: *Donuteconomie*

Naar een evenwicht tussen het sociale fundament bestaande uit twaalf basisbehoeften en het ecologische plafond bestaande uit negen planetaire grenzen